

IFRS 17 and the challenges ahead for insurance sector

Jitka Meluchová

University of Economics in Bratislava
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: jitka.meluchova@euba.sk

Abstract: After over a decade of discussions, the International Accounting Standard Board (IASB) issued a new standard IFRS 17: Insurance Contracts, replacing prepared Phase II of IFRS 4. Insurance companies have been waiting nearly two decades for a single global accounting standard that fits their unique and complex industry of insurance sector. The aim of IFRS 17 is to standardize insurance accounting globally to improve comparability and increase transparency, and to provide users of accounts with the information they need to meaningfully understand the insurer's financial position, performance and risk exposure. IFRS 17 represents a fundamental change in accounting policies. It will impact a Company's financial performance, operating model and other areas of the business such as product pricing, remuneration policies and financial planning. The paper analyzes the differences and compares what impact the new standard will have on the accounting policy of the insurance company.

Keywords: Insurance Company, IFRS 17, Insurance contract, Insurance liability

JEL codes: M41, M48, G22, G28

1 Súčasný stav - úvod do problematiky

Medzinárodná regulácia poistných zmlúv začala už v roku 2005, kedy bol prijatý medzinárodný štandard pre finančné vykazovanie *IFRS 4 Poistné zmluvy*, čím začala prvá regulácia jednotného vykazovania záväzkov vyplývajúcich z poistných zmlúv ako uvádza Juhászová (2005). Druhá fáza projektu IFRS 4, ktorá mala byť dokončením komplexného riešenia vykazovania, oceňovania a účtovania poistných zmlúv, bola roky pripravovaná ale svojho finálneho dokončenia sa nedočkala. Zámerom celého projektu bolo dosiahnuť jednotné požiadavky uplatňované pri identifikácii zmlúv uzatváraných poisťovňou, ktoré sa klasifikujú podľa významnosti obsiahnutých rizík na poistné, investičné, servisné a zaistné zmluvy. Hlavným cieľom bolo nastaviť účinný systém správy a riadenia rizík súvisiacich s oceňovaním záväzkov z týchto zmlúv a ich verné a pravdivé vykázanie v účtovnej závierke. Zabezpečiť tak používateľom, čerpajúcim informácie z účtovnej závierky, lepšie pochopenie investičnej stratégie a finančnej situácie poisťovne. Dokončenie druhej fázy projektu IFRS 4 bolo niekoľkokrát posúvané či už z dôvodu finančnej krízy alebo z dôvodu prípravy novej smernice o solventnosti. Smernica 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia, označovaná ako Solvency II, stanovuje nové pravidlá týkajúce sa výšky vlastného kapitálu poisťovne, ktoré sa odvíjajú od podstupovaných rizík, plynúcich zo správy poistných, investičných, servisných a zaistných zmlúv. Dátumu účinnosti smernice o solventnosti (1. januára 2016) predchádzala jej novelizácia smernicou Omnibus II, ktorá ju menila a dopĺňala. Spustenia finálnej verzie IFRS 4 bolo stanovené súčasne so spustením Solvency II, čo sa nakoniec neuskutočnilo. Naopak, Rada pre medzinárodné účtovné štandardy (ďalej len IASB) predstavila novú stratégiu v podobe prijatia úplne nového štandardu.

2 Metodológia a zdrojové údaje

V rámci metodológie bola použitá metóda analýzy pri skúmaní zdrojov a dát týkajúcich sa nového štandardu. Boli analyzované súvislosti a dôvody jeho vzniku. Údaje boli získané priamo z uverejneného IFRS 17 Poistné zmluvy (ďalej aj „štandard“), ako aj príloh a záverov vydaných IASB k tomuto štandardu (IFRS 17 Insurance Contracts, 2017). Následne bola použitá metóda porovnávania, ktorou boli objasňované procesy zmien implementované do nového štandardu IFRS 17, oproti stávajúcim pravidlám v IFRS 4.

Taktiež boli hodnotené rozdiely a porovnávané zmeny a dopady novej úpravy na účtovnú politiku a vykazovanie poisťovní. Zistené závery boli konfrontované so stanoviskami prezentovanými audítorskými spoločnosťami ako KPMG, PWC, Deloitte a ďalšími relevantnými zdrojmi z oblasti poisťného sektora.

IASB zverejnila v máji 2017 konečnú verziu medzinárodného štandardu pre finančné vykazovanie, označeného ako *IFRS 17 Poisťné zmluvy*, ktorý nadobúda účinnosť pre účtovné obdobia začínajúce 1. januára 2021 alebo neskôr, pričom sa povoľuje jeho predčasné uplatňovanie, pokiaľ sa budú zároveň aplikovať štandardy *IFRS 15 Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi* a *IFRS 9 Finančné nástroje*. Doterajšia aplikácia IFRS 4 do účtovnej politiky poisťovní nezabezpečuje konzistentnosť, nakoľko štandard umožňuje mnohé výnimky z pravidiel a používanie lokálnych postupov účtovania a oceňovania. To znamená zníženie porovnateľnosti, transparentnosti a zrozumiteľnosti vykazovaných údajov nielen medzi krajinami ale i v rámci nadnárodných poisťovacích spoločností. Práve tieto požiadavky majú byť naplnené aplikáciou IFRS 17, ktorý má investorom poskytnúť reálnejší obraz o výnosoch, ktoré očakávajú z investícií a súčasne o rizikách súvisiacich s očakávanými výnosmi. Zo zverejnených materiálov je zrejmé, že štandard bude mať okrem iného významný dopad na trvanie, výšku a volatilitu vykazovaného zisku, štruktúru a výšku vlastného imania, ako aj proces tvorby technických rezerv na očakávané zmluvné záväzky. Tieto zmeny ovplyvnia aj používané poisťno-matematické modely, kontrolné procesy a IT systémy, čo sa v konečnom dôsledku premietne do finančného vykazovania pre orgán dohľadu i prezentácie a zverejňovania výsledkov v účtovnej závierke. Nový štandard o poisťných zmluvách tak prináša zásadné zmeny do medzinárodného účtovníctva a výkazníctva poisťovní. Jeho cieľom je nastaviť úplne novú perspektívu prezentácie výsledkov, ktorá umožní používateľom získať a analyzovať jednotlivé poisťovne v medzinárodnom meradle a tieto údaje porovnávať na rovnakom základe, čo doteraz nebolo možné z dôvodu možného uplatňovania už spomínaných výnimiek a lokálnych pravidiel. Poisťovníam tak začala plynúť štvorročná lehota príprav než vstúpi IFRS 17 do platnosti.

3 Výsledky a diskusia

Účtovná jednotka (poisťovňa) uplatní IFRS 17 na poisťné zmluvy a zaistné zmluvy, ktoré vydáva, rovnako na všetky uzavreté zaistné zmluvy, a na investičné zmluvy s prvkami podielu na zisku (angl. *DPF Discretionary Participation Features*), ktoré vydáva, ak vydá aj poisťné zmluvy (Nagari, 2017). Pre zmluvy, ktorých primárnym účelom je poskytovanie služieb (služby za fixný poplatok), si poisťovne môžu zvoliť účtovný postup a účtovať o nich buď v súlade s IFRS 17, alebo v súlade s IFRS 15. Podobne ako v prípade IFRS 4 sa pripúšťa, aby zmluvy o finančných zárukách boli v pôsobnosti IFRS 17, ak účtovná jednotka predtým explicitne vyhlásila, že ich považuje za poisťné zmluvy (Kölschbach, 2017). Poisťné zmluvy (s výnimkou zaistenia), pri ktorých je účtovná jednotka poisťencom, nespádajú do pôsobnosti IFRS 17. Vložené deriváty, investície a služby by mali byť od poisťných zmlúv oddelené a malo by sa o nich účtovať samostatne v súlade s príslušnými IFRS o finančných nástrojoch. Dobrovoľné oddelenie iných zložiek zmluvy bude zakázané. Ďalšie požiadavky koncipované v IFRS 17 zladujú prezentáciu výnosov s ostatnými odvetvami. Výnosy sa priradujú účtovným obdobiam v pomere k hodnote očakávaného poisťného krytia a ostatných služieb, ktoré poisťovňa v danom období poskytuje, a poisťné nároky sa vykazujú v čase ich vzniku. Investičné zložky (sumy zaplatené poisťencom aj vtedy, keď poisťná udalosť nenastane) sú z výnosov a poisťných nárokov vylúčené.

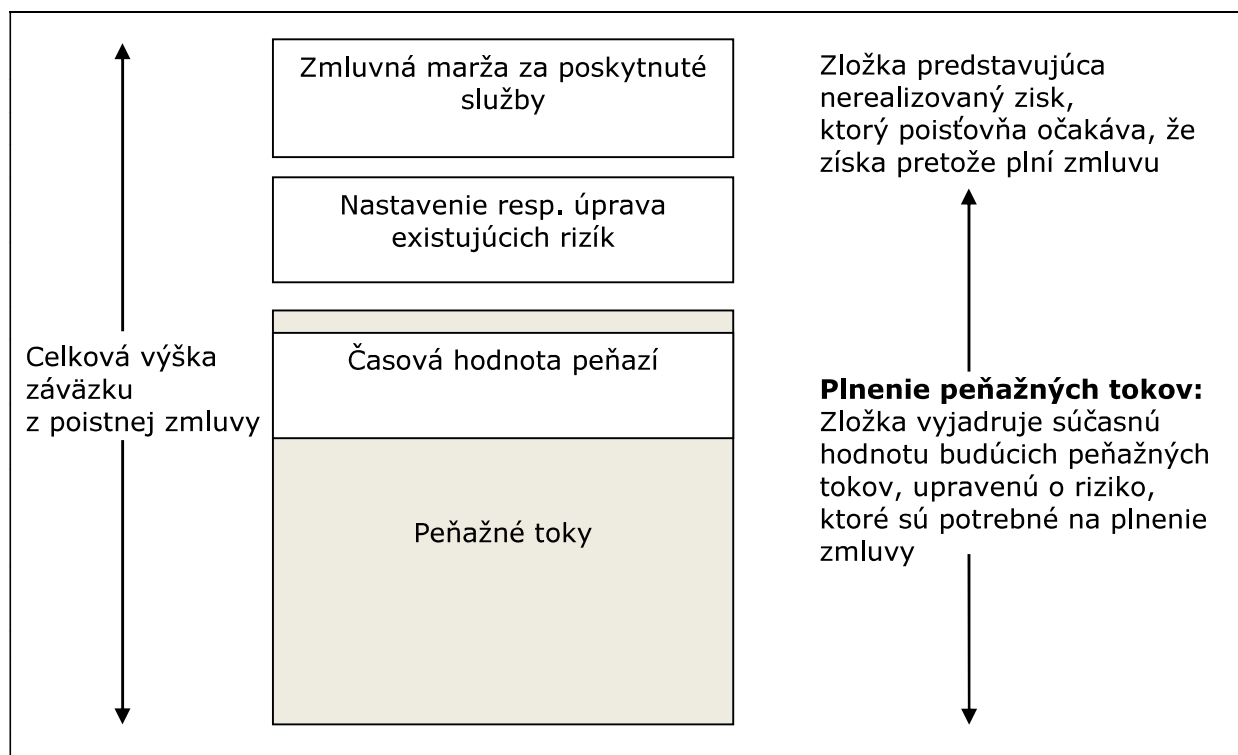
Štandard IFRS 17 je založený na všeobecných princípoch, nie je podrobným manuálom. To bude od poisťovní vyžadovať, aby zvolili vhodnú interpretáciu a úsudok pri vyhodnocovaní možností implementácie do svojho účtovníctva, čo vyžaduje fundovanosť, odbornosť a obozretný a objektívny prístup. Pre úspešné zavedenie bude potrebný komplexný prístup k uplatňovaným poisťno-matematickým modelom, takže bude nevyhnutná efektívna spolupráca špecialistov z oblasti poisťnej matematiky, financií, IT, expertov na zaistenie a tiež underwriterov ako uvádza Foroughi (2017). IFRS 17 ovplyvní poisťovne aj mimo oblastí účtovníctva, poisťnej matematiky a budovania systémov, zasiahne napr. produktový dizajn a distribúciu, motiváciu a revidovanie systémov

odmeňovania či prekonfigurovanie rozpočtových a prognostických metód v rámci plánovania). Takisto sa predpokladá dosah na dane a dividendy jednak pri prechode ale aj neskôr, ako predpokladá PWC (Tučný a Gallovič, 2017).

V oblasti oceňovania sa IFRS 17 opiera o *všeobecný model oceňovania na báze aktuálneho odhadu*, pri ktorom sa predpoklady prehodnocujú v každom vykazovanom období a účtovná jednotka ho uplatní pri stanovovaní výšky záväzkov z poistných zmlúv. Oceňovanie záväzkov z poistných zmlúv bude pozostávať z dvoch základných zložiek, a to z:

- hodnoty stanovenej na základe *diskontovaných, pravdepodobnosťou vážených peňažných tokov*, ktoré budú v každom okamihu vyjadrovať súčasnú hodnotu odrážajúcu ekonomické podmienky a budúce očakávania, v čase ocenenia, a
- úprav na báze *existujúcich rizík a zmluvnej marže za poskytnuté služby* (angl. *CSM Contractual Service Margin*), ktorá bude predstavovať nerealizovaný zisk zo zmluvy, tzn. vyjadruje súčasnú hodnotu poistno-technických ziskov plynúcich z poistnej zmluvy. Táto marža sa stanoví a bude vykazovať od okamihu uzatvorenia poistnej zmluvy a postupne sa bude umorovať.

Schéma 1 Všeobecný model ocenenia záväzkov z poistných zmlúv

Zdroj: spracované podľa Foroughi (2017). Willis Towers Watson.

V rámci predstaveného všeobecného modelu ocenenia sú stanovené dva alternatívne prístupy, kde prvý je označovaný ako prístup alokovania poistného a druhý ako prístup variabilných poplatkov. *Prístup alokovania poistného* je založený na nezaslúženom poistnom (t. j. používa poistné znížené o obstarávacie náklady, ako záväzku od prvého dňa postupne umorovaného v priebehu času) a bude povolený spolu s testom nevýhodných zmlúv (Foroughi, 2017). Model bude vyžadovať, aby účtovná jednotka pri prvotnom vykazovaní rozčlenila svoje portfólio zmlúv do troch skupín tak, aby v každej skupine boli zmluvy vystavené podobným rizikám a dali sa spoločne spravovať ako jeden celok:

- nevýhodné zmluvy,
- zmluvy s malým rizikom, že sa z nich stanú nevýhodné zmluvy, a
- ostatné zmluvy. Zmluvy vystavené na dlhšie ako jeden rok by nemali byť v tej istej skupine.

Podľa Tučného a Galloviča (2017) bude prístup alokovania poistného prípustný pre záväzok vyplývajúci zo zostávajúceho krytia, ak je jeho výsledkom ocenenie, ktoré sa významným spôsobom nelíši od ocenenia stanoveného na báze všeobecného modelu ocenenia, alebo ak je doba poistného krytia jeden rok alebo menej, čo poskytuje jednoduchšiu alternatívu pre mnoho zmlúv týkajúcich sa poistenia majetku, nehody a niektorých zmlúv v životnom poistení. Vzniknuté poistné nároky však bude treba oceňovať na báze diskontovaných, rizikovo upravených, a pravdepodobnosťou vážených peňažných tokov. Zmeny v peňažných tokoch súvisiacich s budúcimi službami sa majú vykazovať oproti CSM. Táto marža nemôže byť záporná, takže zmeny v budúcich peňažných tokoch, ktoré sú väčšie než zostávajúca CSM, sa vykážu okamžite ako náklad. Úroky zvýšia CSM pri sadzbe stanovenej pri prvotnom vykázaní poistnej zmluvy. Aby sa zohľadnila poskytnutá služba, CSM sa rozpúšťa do zisku alebo straty v každom období na základe uplynutého času. Podľa IFRS 17 si účtovné jednotky môžu zvoliť účtovný postup a rozhodnúť sa, či vykázat dosah zmien diskontných sadziieb a iných predpokladov, ktoré sa spájajú s finančnými rizikami, buď do výsledku hospodárenia, alebo do ostatného súhrnného zisku. Alternatívna možnosť, vykázania do ostatného súhrnného zisku pre záväzky z poistných zmlúv, zmierni určitú volatilitu vo výsledku hospodárenia, keď sa finančný majetok oceňuje v amortizovanej hodnote alebo v reálnej hodnote cez ostatný súhrnný zisk, podľa IFRS 9.

Prístup s variabilným poplatkom je alternatívou všeobecného modelu ocenenia, v rámci ktorého môže byť CSM upravená najmä v závislosti od zmien výnosov z investícií, takže výkyvy návratnosti investícií okamžite neovplyvnia zisk alebo stratu. Prístup s variabilným poplatkom sa vyžaduje pre poistné zmluvy, ktoré majú spojitosť medzi platbami v prospech poistenca a výnosmi z podkladových aktív (zmluvy s podielom na zisku či investičné zmluvy). Variabilný poplatok predstavuje podiel účtovnej jednotky na reálnej hodnote podkladových aktív znížený o sumy splatné poistencom, ktoré sa nemenia na základe podkladových položiek. CSM sa takisto upravuje o časovú hodnotu peňazí a dosah zmien vo finančných rizikách, ktoré nevyplývajú z podkladových aktív, akými sú napr. opcie a záruky (Barella a Boreman, 2017).

Implementácia bude pravdepodobne náročná. Bude závisieť od východiskového stavu, t. j. od toho, akým problémom poisťovne v súčasnosti čelia (napr. povaha záväzkov z poistenia, aktuálny stav účtovníctva, existujúce procesy či používané aktuárske modely). Určite bude náročné zabezpečiť správny výklad a úsudok pre správnu implementáciu, pretože IFRS 17 je založený na všeobecných princípoch, skôr ako na podrobných predpisoch a jednoznačných pravidlách. Znamená to, že bude na zodpovednosti účtovnej jednotky zabezpečiť, aby účtovné politiky a zverejnenia boli v súlade s principiálnymi požiadavkami štandardu. Ďalej sa poisťovne budú musieť naučiť zaobchádzať s volatilitou ziskov, nakoľko navrhovaný hybridný model zvýši volatilitu v porovnaní s existujúcimi modelmi, predovšetkým s tými, ktoré sú založené na fixných predpokladoch (Foroughi, 2017). Poisťovne budú musieť naplniť očakávania stakeholderov, a vysvetliť dopad IFRS 17 na zisk a vlastné imanie, objasniť rozdiely oproti lokálnym účtovným štandardom a zabezpečiť vykazovanie podľa režimu dohľadu. To bude vyžadovať obrovské databázy a procesy na spracovanie dát, dôkladné pochopenie rozdielov a prehľadnú komunikačnú stratégiu. Pre poisťovne budú existovať aj ďalšie dodatočné požiadavky na zverejnenie, ktoré prinesie nová štruktúra výkazu ziskov a strát. Všetky tieto atribúty môžu v budúcnosti ovplyvniť nielen vyplácanie dividend a bonusov ale môžu vplývať na riadenie a meranie výkonnosti celého finančného trhu.

Záver

Implementácia IFRS 17 bude mať výrazný dosah na výkazníctvo slovenských poisťovní a to buď priamo v ich účtovných závierkach alebo cez ich európske materské spoločnosti. Posun od štandardu IFRS 4 k IFRS 17 by nemal byť poisťovňami podceňovaný nakoľko bude znamenať rozsiahle zmeny v oceňovaní, účtovaní, vykazovaní a zverejňovaní informácií o uzatváraných zmluvách. To bude vyžadovať hlbšiu analýzu a posúdenie vplyvov s cieľom vypracovať a spustiť plán implementácie. Na poisťovne budú kladené zvýšené požiadavky na zverejňovanie informácií o sumách, úsudkoch a rizikách vyplývajúcich z uzatváraných zmlúv. Ako predpokladá Nagari (2017), tento prístup bude

vyžadovať zásadný posun v spôsobe zhromažďovania, uchovávaní a analyzovania údajov, zmení dôraz z prospektívnej základne pre analýzu na retrospektívnu, a zavedie granulovanejšiu úroveň oceňovania a ďalších zverejnení. Nový štandard o poistných zmluvách stanovuje komplexnú metodiku vzťahujúcu sa na všetky životné a neživotné poistné zmluvy, zaistné zmluvy a to krátkodobé aj dlhodobé, ako aj na investičné zmluvy s prvkami podielu na zisku. Nový štandard výrazným spôsobom ovplyvní načasovanie, výšku a volatilitu vykazovaných ziskov a tiež oceňovanie záväzkov z poistenia, čím bude mať dosah aj na stanovenie kapitálovej dostatočnosti a plnenie požiadaviek solventnosti. IFRS 17 predstavuje významnú zmenu v porovnaní so súčasnými účtovnými pravidlami, čo od základu zmení obsah a spôsob prezentácie informácií, ktorými sa poisťovne prezentujú svojim akcionárom, poistencom a ďalším používateľom.

Príslušnosť ku grantovej úlohe

Príspevok je výstupom z výskumného projektu: KEGA č. 026 EU-4/2016, Potreba skvalitnenia účtovných informácií s využitím nadnárodných úprav, osobitne IFRS, v legislatívnych podmienkach Slovenskej republiky.

Literárne zdroje a iné odkazy

Foroughi, K. (2017). *IFRS 17 and the challenges ahead*. Willis Towers Watson. Dostupné na: <https://www.insuranceerm.com/content/partnered-content/ifrs-17-and-the-challenges-ahead.html>.

IFRS 17. *Insurance Contracts*. IASB, 2017.

Juhászová, Z. (2005). Poistné zmluvy v kontexte finančného výkazníctva. *Poistné rozhlady*, roč. XI, č.1, s. 9.

Kölschbach, J. (2017). *IFRS 17 Insurance Contracts. A new perspective on insurance accounting*. KPMG. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/05/ifrs-17-insurance-contracts-accounting-new-perspective.pdf>.

Tučný, J., Gallovič, M. (2017). *IFRS 17 predznamenáva novú epochu pre účtovanie o poistných zmluvách*. Dostupné na: <https://www.pwc.com/sk/sk/audit/assets/2017/ifrs-17-sk.pdf>.

Nagari, F. (2017). *IFRS 17 What does it mean for you?* Dostupné na: <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/financial-services/solutions/ifrs17-what-does-it-mean-for-you.html>.

Barella, L., Boreman, A. (2017). *General insurance: The wide-ranging implications of IFRS 17*. Dostupné na: <http://www.theactuary.com/features/2017/06/the-wide-ranging-implications-of-ifrs-17/>.